Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 29. júla 2019*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v trestných veciach – Smernica 2012/29/EÚ – Minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov – Články 16 a 18 – Výsluch obete trestným súdom prvého stupňa – Zmena v rozhodovacom zložení – Zopakovanie výsluchu obete na žiadosť jednej zo strán konania – Charta základných práv Európskej únie – Články 47 a 48 – Právo na spravodlivý proces a právo na obhajobu – Zásada bezprostrednosti – Rozsah – Právo obete na ochranu počas trestného konania“

Vo veci C-38/18,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Tribunale di Bari (súd v Bari, Taliansko) z 10. októbra 2017 a doručený Súdnemu dvoru 19. januára 2018, ktorý súvisí s trestným konaním proti:

Massimovi Gambinovi,

Shpetimovi Hykovi,

za účasti:

Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bari,

Ernesto Lappostato,

Banca Carige SpA – Cassa di Risparmio di Genova e Imperia,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot, sudcovia C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen a M. Safjan (spravodajca),

generálny advokát: Y. Bot,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci P. G. Marrone a D. Di Giorgio, avvocati dello Stato,

* Jazyk konania: taliančina.

– česká vláda, v zastúpení: A. Kasalická, J. Vláčil a M. Smolek, splnomocnení zástupcovia,

– nemecká vláda, v zastúpení pôvodne: T. Henze, M. Hellmann a E. Lankenau, neskôr M. Hellmann a E. Lankenau, splnomocnení zástupcovia,

– holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman a M. A. M. de Ree, splnomocnené zástupkyne,

– rakúska vláda, v zastúpení: G. Hesse, splnomocnený zástupca,

– Európska komisia, v zastúpení: C. Cattabriga a S. Grünheid, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní zo 14. marca 2019,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 16 a 18, ako aj článku 20 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 57).

2 Tento návrh bol podaný v rámci trestného konania začatého voči pánovi Massimovi Gambinovi a Shpetimu Hykovi vo veci trestných činov prania špinavých peňazí a podvodu.

Právny rámec

Právo Únie

3 Podľa odôvodnení 11, 12, 20, 58 a 66 smernice 2012/29:

„(11) Touto smernicou sa ustanovujú minimálne pravidlá. Členské štáty môžu rozšíriť práva stanovené v tejto smernici s cieľom poskytnúť vyššiu úroveň ochrany.

(12) Právami ustanovenými v tejto smernici nie sú dotknuté práva páchateľa. Pojem ‚páchateľ' odkazuje na osobu, ktorá bola usvedčená z trestného činu. Avšak na účely tejto smernice tento pojem odkazuje tiež na podozrivú alebo obvinenú osobu pred akýmkoľvek uznaním jej viny alebo pred jej odsúdením a nie je tým dotknutá prezumpcia neviny.

…

(20) Postavenie obetí v systéme trestného súdnictva, a to, či sa môžu aktívne zúčastňovať na trestnom konaní, sa v členských štátoch líši v závislosti od vnútroštátneho systému a je určené jedným alebo viacerými z týchto kritérií: či vnútroštátny systém obeti priznáva právne postavenie účastníka trestného konania, či sa na obeť vzťahuje právna povinnosť aktívne sa zúčastňovať na trestnom konaní, napríklad v úlohe svedka, a/alebo či sa od nej takáto účasť vyžaduje, obeť má podľa vnútroštátneho práva právo na aktívnu účasť na trestnom konaní, a toto právo uplatní, ak jej vnútroštátny systém nepriznáva obeti právne postavenie účastníka trestného konania. Členské štáty by mali stanoviť, ktoré z týchto kritérií sa uplatňuje na stanovenie rozsahu práv ustanovených v tejto smernici, v ktorých sa odkazuje na postavenie obete v príslušnom systéme trestného súdnictva.

…

(58) Obetiam, ktoré boli označené za zraniteľné voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste, by sa počas trestného konania mali navrhnúť primerané opatrenia na ich ochranu. Presná povaha takýchto opatrení by sa mala určiť na základe individuálneho posúdenia s prihliadnutím na želanie obete. Rozsah takýchto opatrení by sa mal určiť bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov. Obavy obetí v súvislosti s konaním by mali byť kľúčovým faktorom pri určení potreby osobitných opatrení.

…

(66) Táto smernica rešpektuje základné práva a dodržiava zásady, ktoré boli uznané v Charte základných práv Európskej únie. Predovšetkým má za cieľ podporiť právo na dôstojnosť, život, fyzickú a mentálnu integritu, slobodu a bezpečnosť, rešpektovanie súkromného a rodinného života, právo vlastniť majetok, zásadu nediskriminácie, zásadu rovnosti medzi ženami a mužmi a práva detí, starších a osôb so zdravotným postihnutím a právo na spravodlivý proces.“

4 Článok 1 tejto smernice, nazvaný „Ciele“, v odseku 1 stanovuje:

„Účelom tejto smernice je zaistiť, aby sa obetiam trestných činov poskytli náležité informácie, podpora a ochrana a aby sa im umožnilo zúčastniť sa na trestnom konaní.

Členské štáty zabezpečia, aby obete boli uznané a aby sa s nimi zaobchádzalo s rešpektom, citlivo individuálne, profesionálne a bez diskriminácie pri každom kontakte so službami na podporu obetí alebo službami restoratívnej spravodlivosti, alebo s príslušným orgánom činným v rámci trestného konania. Práva stanovené v tejto smernici sa vzťahujú na obete bez diskriminácie, a to aj vo vzťahu k povahe ich pobytu.“

5 Článok 10 uvedenej smernice, nazvaný „Právo byť vypočutý“, stanovuje:

„1. Členské štáty zaistia možnosť vypočutia obetí počas trestného konania a umožnia obeti predložiť dôkazy. V prípade vypočúvania detskej obete sa náležite zohľadní vek a vyspelosť dieťaťa.

„2. Procesné pravidlá, podľa ktorých môžu byť obete počas trestného konania vypočuté a môžu predložiť dôkazy, sa stanovia vo vnútroštátnom práve.“

6 Článok 16 tej istej smernice, nazvaný „Právo na rozhodnutie o náhrade škody páchateľom v rámci trestného konania“, stanovuje:

„1. „Členské štáty zabezpečia, aby obete mali v rámci trestného konania právo získať v primeranej lehote rozhodnutie o náhrade škody páchateľom s výnimkou prípadov, v ktorých sa vo vnútroštátnom práve ustanovuje, že takéto rozhodnutie sa prijíma v iných súdnych konaniach.

2. Členské štáty podporujú opatrenia, ktorými páchateľa motivujú na poskytnutie primeranej náhrady škody obetiam.“

7 Článok 18 smernice 2012/29, nazvaný „Právo na ochranu“, znie:

„Bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu, členské štáty zabezpečia, aby boli dostupné opatrenia na ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou, zastrašovaním a pomstou vrátane ochrany pred rizikom emocionálnej alebo psychickej ujmy

spôsobenej obetiam a na ochranu ich dôstojnosti počas výsluchu a svedeckej výpovede. V prípade potreby zahŕňajú takéto opatrenia aj postupy ustanovené vo vnútroštátnom práve, ktoré sú zamerané na fyzickú ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov.“

8 Článok 20 tejto smernice, nazvaný „Právo obetí na ochranu počas vyšetrovania trestného činu“, stanovuje:

„Bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov členské štáty zabezpečia, aby počas vyšetrovania:

…

b) bol počet výsluchov obetí čo najmenší a aby sa uskutočňovali iba vtedy, ak je to nevyhnutné na účely vyšetrovania trestného činu,

…“

9 Článok 22 uvedenej smernice, nazvaný „Individuálne posúdenie obetí s cieľom identifikovať osobitnú potrebu ochrany“, znie:

„1. Členské štáty zaistia, aby sa v prípade obetí vykonalo včasné a individuálne posúdenie v súlade s vnútroštátnymi postupmi, tak aby sa identifikovali osobitné potreby ochrany a určilo sa, či a v akom rozsahu sa na ne budú v priebehu trestného konania vzťahovať osobitné opatrenia ustanovené v článkoch 23 a 24 vzhľadom na to, že sú zvlášť zraniteľné voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste.

2. Pri individuálnom posúdení sa zohľadnia najmä:

a) osobné vlastnosti obete,

b) druh alebo povaha trestného činu a

c) okolnosti spáchania trestného činu.

3. V kontexte individuálneho posúdenia sa zvláštna pozornosť venuje obetiam, ktorým bola spôsobená značná ujma z dôvodu závažnosti trestného činu, obetiam, voči ktorým bol spáchaný trestný čin, ktorého motívom bola zaujatosť alebo diskriminácia, ktorá by mohla byť založená najmä na ich osobných vlastnostiach, obetiam, ktoré sú v dôsledku vzťahu k páchateľovi a závislosti od neho zvlášť zraniteľné. V tejto súvislosti sa berie náležitý ohľad na obete terorizmu, organizovanej trestnej činnosti, obchodovania s ľuďmi, rodovo motivovaného násilia, násilia páchaného blízkou osobou, násilných sexuálnych deliktov, sexuálneho vykorisťovania alebo trestných činov z nenávisti a obete so zdravotným postihnutím.

4. Na účely tejto smernice sa detské obete vzhľadom na ich zraniteľnosť voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste považujú za obete, ktoré majú osobitnú potrebu ochrany. S cieľom určiť, či a v akom rozsahu by sa na ne vzťahovali osobitné opatrenia ustanovené v článkoch 23 a 24, sa v prípade detských obetí vykoná individuálne posúdenie ustanovené v odseku 1 tohto článku.

5. Rozsah individuálneho posúdenia sa môže prispôsobiť vzhľadom na závažnosť trestného činu a stupeň zjavnej ujmy spôsobenej obeti.

6. Obete budú úzko zapojené do individuálneho posúdenia, pri ktorom sa zohľadnia ich želania, a to aj v prípade, že si neželajú osobitné opatrenia ustanovené v článkoch 23 a 24.

7. Ak sa výrazne zmenia prvky, ktoré predstavujú základ individuálneho posúdenia, členské štáty zaistia, aby sa individuálne posúdenie v priebehu trestného konania aktualizovalo.“

10 Článok 23 tej istej smernice, nazvaný „Právo obetí s osobitnou potrebou ochrany počas trestného konania“, stanovuje:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov členské štáty zaistia, aby sa na obete s osobitnou potrebou ochrany, na ktoré sa vzťahujú osobitné opatrenia identifikované v rámci individuálneho posúdenia ustanoveného v článku 22 ods. 1, mohli vzťahovať opatrenia ustanovené v odsekoch 2 a 3 tohto článku. Osobitné opatrenie plánované na základe individuálneho posúdenia sa nesmie prijať, ak to znemožňujú operačné alebo praktické prekážky, alebo v prípade, že je naliehavo potrebný výsluch obete, a skutočnosť, že by sa tak nestalo, by mohla obeť alebo ďalšiu osobu, alebo konanie poškodiť alebo ovplyvniť.

2. Obetiam s osobitnou potrebou ochrany identifikovaným v súlade s článkom 22 ods. 1 sú počas vyšetrovania trestného činu k dispozícii tieto opatrenia:

a) výsluch obete sa uskutoční v priestoroch určených alebo prispôsobených na tento účel,

b) výsluch obete vedú odborníci, ktorí sú na tento účel vyškolení, alebo sa uskutoční s ich účasťou,

c) všetky výsluchy obete vedú tie isté osoby, pokiaľ to nie je v rozpore s riadnym výkonom spravodlivosti,

d) všetky výsluchy obetí sexuálneho násilia, rodovo motivovaného násilia alebo násilia páchaného blízkou osobou, pokiaľ ich nevedie prokurátor alebo sudca, vedie osoba rovnakého pohlavia ako obeť, ak si to obeť želá a ak sa tým nenaruší priebeh trestného konania.

3. Obete s osobitnou potrebou ochrany identifikované v súlade s článkom 22 ods. 1 majú počas súdneho konania k dispozícii tieto opatrenia:

a) opatrenia na zamedzenie vizuálnemu kontaktu medzi obeťami a páchateľmi, a to aj počas vykonávania dôkazov prostredníctvom vhodných prostriedkov vrátane využitia komunikačných technológií,

b) opatrenia na výsluch obete v súdnej sieni bez toho, aby bola osobne prítomná, najmä s využitím vhodných komunikačných technológií,

c) opatrenia na zamedzenie zbytočnému kladeniu otázok týkajúcich sa súkromného života obete, ktoré nesúvisia s trestným činom, a

d) opatrenia, ktoré umožnia, aby súdne pojednávanie bolo neverejné.“

Talianske právo

11 Článok 511 codice di procedura penale (Trestný poriadok), nazvaný „Povolené čítanie“, v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Súd rozhodne, v prípade potreby *ex offo*, že na účely hlavného pojednávania pristúpi k úplnému alebo čiastočnému prečítaniu písomností v spise.

2. Prečítanie zápisníc zo svedeckých výpovedí sa nariaďuje iba po výsluchu svedka, s výnimkou prípadov, v ktorých sa výsluch nevyžaduje.“

12 Článok 525 Trestného poriadku, nazvaný „Bezprostrednosť rozhodnutia“, v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Súd vydá rozhodnutie bezprostredne po skončení hlavného pojednávania.

2. Na rozhodnutí sa zúčastňujú rovnakí sudcovia, ktorí sa zúčastnili na hlavnom pojednávaní, inak je absolútne neplatné. Ak majú náhradní sudcovia doplniť rozhodovacie zloženie v prípade prekážky vo výkone funkcie jeho člena, už vydané rozhodnutia, ktoré neboli výslovne zrušené, si zachovávajú svoju účinnosť.“

Konanie vo veci samej a prejudiciálna otázka

13 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že páni Gambino a Hyka sú pred Tribunale di Bari (súd v Bari, Taliansko) stíhaní pre trestné činy prania špinavých peňazí a podvodu, ako ich upravuje taliansky trestný zákon.

14 Z tohto rozhodnutia tiež vyplýva, že podľa opisu skutkov v obžalobe sú obeťami tohto údajného podvodu páni Ernesto Lappostato a Gianluca Menini. Pán Lappostato vystupuje v konaní ako poškodený a navrhol, aby súd v rámci adhézneho konania uložil pánovi Gambinovi povinnosť nahradiť škodu, ktorú mu spáchaním trestného činu spôsobil.

15 Na pojednávaní, ktoré sa konalo 14. apríla 2015, boli páni Lappostato a Menini vypočutí ako svedkovia rozhodovacím zložením Tribunale di Bari (súd v Bari), ktoré sa skladalo z troch sudcov.

16 Dňa 21. februára 2017 sa pred tým istým rozhodovacím zložením uskutočnilo nové pojednávanie, pričom však jeho zloženie bolo zmenené v nadväznosti na pridelenie jedného z troch sudcov, ktorí v senáte zasadali 14. apríla 2015, na iný súd.

17 Na tomto pojednávaní 21. februára 2017 obhajca pána Gambinu požiadal na základe článkov 511 a 525 Trestného poriadku o zopakovanie všetkých výsluchov svedkov vykonaných do tohto dátumu, najmä výsluchov obetí údajného podvodu. Opätovne podal túto žiadosť na pojednávaní, ktoré sa konalo 10. októbra 2017.

18 Vnútroštátny súd uvádza, že článok 525 Trestného poriadku zakotvuje zásadu bezprostrednosti, ktorá spočíva nielen v zabezpečení toho, aby bol rozsudok vydaný okamžite po skončení pojednávania, ale aj aby sudcovia, ktorí vyhlasujú rozsudok, boli tí istí ako sudcovia, ktorí sa zúčastnili pojednávania. Táto posledná uvedená požiadavka spočíva na myšlienke, aby o trestnej zodpovednosti obvinenej osoby rozhodovali tí istí sudcovia, ktorí boli prítomní pri vykonávaní dôkazov.

19 Tento súd uvádza, že má pochybnosti, pokiaľ ide o súlad vnútroštátnej právnej úpravy, ako ju vykladá Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko), s právom Únie, podľa ktorej v prípade opakovania pojednávania z dôvodu zmeny v rozhodovacom zložení senátu alebo samosudcu rozsudok nemôže byť založený na svedectve získanom v pôvodnom rozhodovacom zložení, a to len na základe prečítania zápisnice, bez opakovania výsluchu svedka, pokiaľ je ešte nový výsluch možný a bol požadovaný jednou zo strán.

20 Za týchto podmienok ak sa nariadi opätovné vykonanie dokazovania v rámci hlavného pojednávania v nadväznosti na zmenu v rozhodovacom zložení a súd vyhovie novému návrhu na svedeckú výpoveď, je možné vykonať prečítanie zápisníc týkajúcich sa už poskytnutých výpovedí na základe článku 511 Trestného poriadku iba vtedy, ak s tým súhlasia všetky strany konania.

21 Podľa vnútroštátneho súdu takýto výklad otvára cestu k zneužívaniu práva zo strany obhajoby, keďže táto môže odmietnuť, aby sudcovia pristúpili k prečítaniu zápisnice týkajúcej sa už poskytnutých výpovedí, a teda vynútiť si nový výsluch obete.

22 Článok 511 ods. 2 a článok 525 ods. 2 Trestného poriadku, tak ako sa vykladajú v rámci vnútroštátnej judikatúry, preto nie sú v súlade so smernicou 2012/29, ktorá členským štátom ukladá povinnosť prijať právnu úpravu zaručujúcu ochranu obetiam trestných činov v trestnom konaní.

23 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že pokiaľ ide o výklad rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (Ú. v. ES L 82, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 72), ktoré bolo nahradené smernicou 2012/29, Súdny dvor v bode 56 rozsudku zo 16. júna 2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386), rozhodol, že uskutočnenie cieľov sledovaných týmto rámcovým rozhodnutím vyžaduje, aby vnútroštátny súd mal možnosť v prípade obzvlášť zraniteľných obetí použiť osobitné konanie, akým je incidenčné konanie o vykonaní dôkazu v predstihu ustanovené právom členského štátu, ako aj ustanovený osobitný spôsob výsluchu, ak toto konanie je najlepšie prispôsobené pomerom týchto obetí tak, aby sa predišlo zániku dôkazov, znížila nevyhnutnosť opakovania vypočúvania a predišlo škodlivým následkom pre tieto obete výsluchu na verejnom pojednávaní.

24 Podľa vnútroštátneho súdu sa opakovanie výsluchu obete zdá byť v rozpore so zásadami stanovenými v tomto rozsudku, keďže právo obvinenej osoby na spravodlivý proces nie je nijako ohrozené prečítaním zápisníc o výpovediach, ktoré dotknuté osoby pôvodne poskytli verejne a v súlade so zásadou kontradiktórnosti pred nestranným súdom.

25 V každom prípade vyvažovanie medzi rešpektovaním dôstojnosti obete a právom obvinenej osoby na spravodlivý proces musí byť v súlade so zásadou proporcionality, ako je stanovená v článku 52 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“). Zároveň by sa právo na spravodlivý proces zakotvené v článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDĽP“) a v článku 47 Charty nemalo stať nástrojom zneužívania práva.

26 Napokon okrem toho, že by poškodenému ukladalo dodatočné psychologické utrpenie, zopakovanie jeho výsluchu by viedlo k nákladnému predĺženiu trestného konania, čím by bola porušená požiadavka primeranej dĺžky konania.

27 Za týchto podmienok Tribunale di Bari (súd v Bari) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Majú sa článok 16, článok 18 a článok 20 písm. b) smernice [2012/29] vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby sa poškodený v trestnom konaní opätovne podrobil výsluchu pred novým sudcom, ak jedna zo strán konania odmietne v zmysle článku 511 ods. 2 a článku 525 ods. 2 Trestného poriadku (v súlade s ich ustáleným výkladom v rámci judikatúry) udeliť svoj súhlas s tým, aby boli pred novým sudcom prečítané zápisnice z výpovedí, ktoré už poškodený podal pri dodržaní zásady kontradiktórnosti pred iným sudcom v tom istom konaní?“

O prejudiciálnej otázke

28 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú článok 16, článok 18 a článok 20 písm. b) smernice 2012/29 vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej ak sa obeť trestného činu vypočula po prvýkrát pred rozhodovacím zložením trestného súdu prvého stupňa a toto rozhodovacie zloženie sa neskôr zmení, tento poškodený musí byť v zásade znovu vypočutý novým rozhodovacím zložením, ak jedna zo strán konania odmietne, aby uvedené rozhodovacie zloženie vychádzalo zo zápisnice z prvého výsluchu uvedenej obete.

29 Podľa článku 1 ods. 1 prvého pododseku smernice 2012/29 účelom tejto smernice je zaistiť, aby sa obetiam trestných činov poskytli náležité informácie, podpora a ochrana a aby sa im umožnilo zúčastniť sa na trestnom konaní.

30 Na úvod treba uviesť, že podľa článku 20 písm. b) tejto smernice bez toho, aby tým bolo dotknuté právo na obhajobu a aby bola dodržaná diskrečná právomoc súdu, členské štáty zabezpečia, aby počas trestného stíhania počet výsluchov poškodeného bol obmedzený na minimum a aby výsluchy prebehli len v rozsahu striktne nevyhnutnom pre priebeh „vyšetrovania trestného činu“.

31 V tejto súvislosti ako vyplýva z článku 23 ods. 2 a 3 smernice 2012/29, táto smernica rozlišuje medzi fázou „vyšetrovania trestného činu“ a fázou „súdneho konania“.

32 Okrem toho návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov [KOM(2011) 275 v konečnom znení], ktorý bol základom smernice 2012/29, stanovoval, že členské štáty zabezpečia, aby bol počet výsluchov obmedzený na minimum a aby prebehli len v rozsahu striktne nevyhnutnom pre priebeh „trestného konania“.

33 Prípravné práce na smernici 2012/29 tak potvrdzujú, že vzhľadom na znenie článku 20 písm. b) tejto smernice, ako ho prijal normotvorca Európskej únie, sa tento normotvorca rozhodol obmedziť pôsobnosť tohto ustanovenia len na fázu vyšetrovania trestného činu.

34 Ako však vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu, prípadné opakovanie výsluchu obete v konaní vo veci samej sa uskutoční v rámci súdnej fázy trestného konania, keďže o pánovi Gambinovi má rozhodovať nové rozhodovacie zloženie.

35 Za týchto okolností sa článok 20 písm. b) smernice 2012/29 neuplatňuje na spor, akým je spor vo veci samej.

36 V každom prípade stanovením, že členské štáty zabezpečia, aby počet výsluchov bol obmedzený na minimum, toto ustanovenie nevyžaduje, aby obeť trestného činu bola konajúcim súdom vypočutá iba jediný raz.

37 Pokiaľ ide o výklad článkov 16 a 18 smernice 2012/29, treba uviesť, že táto smernica podľa jej odôvodnenia 12 stanovuje, že právami ustanovenými v tejto smernici nie sú dotknuté práva páchateľa.

38 Podľa článku 47 druhého odseku Charty každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, pričom každý musí mať možnosť poradiť sa, obhajovať sa a nechať sa zastupovať. Článok 48 ods. 2 Charty okrem toho stanovuje, že každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu.

39 V rozsahu, v akom Charta obsahuje práva zodpovedajúce právam zaručeným EDĽP, cieľom článku 52 ods. 3 Charty je zabezpečiť potrebnú súdržnosť medzi právami obsiahnutými v Charte a zodpovedajúcimi právami zaručenými EDĽP bez toho, aby tým bola narušená autonómia práva Únie a Súdneho dvora Európskej únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. marca 2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, bod 23). Podľa Vysvetliviek k Charte základných práv (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17) článok 47 druhý odsek Charty zodpovedá článku 6 ods. 1 EDĽP a článok 48 Charty je rovnaký ako článok 6 ods. 2 a 3 EDĽP. Súdny dvor musí teda dbať na to, aby výklad, ktorý poskytuje článku 47 druhému odseku a článku 48 Charty, zabezpečil takú úroveň ochrany, ktorá neporušuje úroveň zaručenú článkom 6 EDĽP, tak ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva [pozri analogicky rozsudok z 26. septembra 2018, Belastingdienst/Toeslagen (Odkladný účinok odvolania), C-175/17, EU:C:2018:776, bod 35 a citovanú judikatúru].

40 V tom istom zmysle pokiaľ ide o rámcové rozhodnutie 2001/220, ktoré bolo nahradené smernicou 2012/29, Súdny dvor rozhodol, že toto rámcové rozhodnutie sa má vykladať tak, aby boli rešpektované základné práva, medzi ktoré patrí najmä právo na spravodlivý proces, tak ako je uvedené v článku 6 EDĽP a vykladané Európskym súdom pre ľudské práva (rozsudky zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, bod 59, a z 9. októbra 2008, Katz, C-404/07, EU:C:2008:553, bod 48).

41 V tejto súvislosti z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že zásady spravodlivého procesu vyžadujú, aby boli záujmy obhajoby vo vhodnom prípade vyvažované záujmami svedkov alebo obetí, ktorí majú vypovedať (rozsudky ESĽP, 26. marca 1996, Doorson v. Holandsko, CE:ECHR:1996:0326JUD002052492, § 70, a 5. októbra 2006, Marcello Viola v. Taliansko, CE:ECHR:2006:1005JUD004510604, § 51).

42 V tomto rámci musia osoby, ktoré sú zodpovedné za rozhodnutie o vine alebo nevine obvineného, v zásade vypočuť svedkov osobne a posúdiť ich dôveryhodnosť. Posúdenie dôveryhodnosti svedka je zložitou úlohou, ktorú za normálnych okolností nemožno vykonať jednoduchým prečítaním obsahu vyhlásení tohto svedka, ako sú uvedené v zápisniciach z výsluchov (rozsudky ESĽP, 5. júla 2011, Dan v. Moldavsko, CE:ECHR:2011:0705JUD000899907, § 33, a 29. júna 2017, Lorefice v. Taliansko, CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, § 43).

43 Jedným z dôležitých prvkov spravodlivého trestného konania je tak možnosť obvineného, aby bol postavený tvárou v tvár svedkovi za prítomnosti sudcu, ktorý má vo veci rozhodnúť. Táto zásada bezprostrednosti je dôležitou zárukou trestného konania, keďže zistenia sudcu, pokiaľ ide o správanie a dôveryhodnosť svedka, môžu mať závažné dôsledky pre obvineného. Z tohto dôvodu musí zmena v rozhodovacom zložení súdu po výsluchu dôležitého svedka v zásade viesť k jeho novému výsluchu (rozsudky ESĽP, 9. marca 2004, Pitkänen v. Fínsko, CE:ECHR:2004:0309JUD003050896, § 58, a 18. marca 2014, Beraru v. Rumunsko, CE:ECHR:2014:0318JUD004010704, § 64).

44 Na zásadu bezprostrednosti však nemožno hľadieť tak, že bráni akejkoľvek zmene v zložení súdu v priebehu konania. Vzniknúť, a tým znemožniť nepretržitú účasť sudcu na konaní, môžu celkom zjavné administratívne alebo procesné problémy. Môžu byť prijaté opatrenia, aby sudcovia, ktorí prevezmú vec, správne pochopili dôkazy a tvrdenia, napríklad tým, že sa im poskytnú zápisnice, ak dôveryhodnosť predmetného svedka nie je spochybnená, alebo nariadením nového pojednávania alebo nového výsluchu dôležitých svedkov pred súdom v zmenenom zložení (rozsudky ESĽP, 2. decembra 2014, Cutean v. Rumunsko, CE:ECHR:2014:1202JUD005315012, § 61, a 6. decembra 2016, Škaro v. Chorvátsko, CE:ECHR:2016:1206JUD000696213, § 24).

45 Na otázku týkajúcu sa článkov 16 a 18 smernice 2012/29 preto treba odpovedať s prihliadnutím na tieto úvahy.

46 V tejto súvislosti sa vnútroštátny súd domnieva, že opakovanie výsluchu obete v nadväznosti na zmenu v rozhodovacom zložení súdu je v rozpore s článkom 16 tejto smernice, ktorého odsek 1 uvádza, že členské štáty zabezpečia, aby obete mali v rámci trestného konania právo získať v primeranej lehote rozhodnutie o náhrade škody páchateľom s výnimkou prípadov, v ktorých sa vo vnútroštátnom práve ustanovuje, že takéto rozhodnutie sa prijíma v iných súdnych konaniach.

47 Vnútroštátny súd tak zastáva názor, že včasná náhrada škody, ktorá vznikla obeti, zakotvená v tomto článku 16, by bola zmarená vnútroštátnou právnou úpravou, ktorá podmieňuje možnosť neopakovať výsluch obete pred sudcami zasadajúcimi v novom rozhodovacom zložení dohodou všetkých strán konania. Tento súd sa najmä domnieva, že vnútroštátna právna úprava dotknutá vo veci samej by mohla umožniť zneužitie zo strany obhajoby, pretože jej odmietnutie udeliť svoj súhlas s prečítaním svedeckých výpovedí už vykonaných obeťou má za následok predĺženie dĺžky konania.

48 Treba však konštatovať, že zopakovanie výsluchu obete v prípade zmeny v rozhodovacom zložení súdu, pred ktorým bola pôvodne vypočutá, samo osebe neznamená, že nemožno rozhodnúť v primeranej lehote o odškodnení tejto obete.

49 Okrem toho, ako uviedol generálny advokát v bode 128 svojich návrhov, právo upravené v článku 16 smernice 2012/29 v prospech obete trestného činu nemôže mať vplyv na skutočné uplatňovanie procesných práv priznaných obvinenej osobe, ako sú uvedené v bodoch 42 a 43 tohto rozsudku, medzi ktorými sa nachádza zásada bezprostrednosti, keď došlo k zmene v rozhodovacom zložení, pričom túto okolnosť nemožno pripísať tejto osobe.

50 Vnútroštátny súd tiež poukazuje na článok 18 smernice 2012/29, podľa ktorého bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu, členské štáty zabezpečia, aby boli dostupné opatrenia na ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou, zastrašovaním a pomstou vrátane ochrany pred rizikom emocionálnej alebo psychickej ujmy spôsobenej obetiam a na ochranu ich dôstojnosti počas výsluchu a svedeckej výpovede, pričom v prípade potreby zahŕňajú takéto opatrenia aj postupy ustanovené vo vnútroštátnom práve, ktoré sú zamerané na fyzickú ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov.

51 Zo znenia tohto článku však nevyplýva, že normotvorca Únie stanovil medzi opatreniami, ktoré majú chrániť obeť trestného činu, obmedzenie len na jej jediný výsluch počas súdneho konania.

52 Okrem toho článok 18 smernice 2012/29 priznáva obeti právo na ochranu „bez toho, aby bolo dotknuté právo na obhajobu“. V tom istom zmysle sa v odôvodnení 58 tejto smernice uvádza, že rozsah príslušných ochranných opatrení počas trestného konania pre obete, ktoré boli označené za zraniteľné voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a pomste, by sa mal určiť „bez toho, aby boli dotknuté práva na obhajobu, a v súlade so zásadami voľnej úvahy justičných orgánov“.

53 Ako uviedol generálny advokát v bode 73 svojich návrhov, normotvorca Únie tak priznáva v smernici 2012/29 obeti práva, ktorých výkon nemôže porušovať právo na spravodlivý proces a právo na obhajobu obvinenej osoby, zakotvené v článku 47 druhom odseku a v článku 48 ods. 2 Charty.

54 V dôsledku toho treba konštatovať, že článok 18 smernice 2012/29 v zásade nebráni tomu, aby v prípade zmeny v rozhodovacom zložení obeť trestného činu bola znovu vypočúvaná týmto zložením na žiadosť jednej zo strán konania.

55 Ako však uviedol generálny advokát v bode 116 svojich návrhov, z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že na určenie, či je možné používanie zápisnice o výsluchu obete ako dôkazu, členské štáty musia preskúmať, či jej výsluch môže byť dôležitý na účely rozhodnutia o vine obvinenej osoby a prostredníctvom dostatočných procesných záruk zabezpečiť, že vykonávanie dôkazov v rámci trestného konania nezasiahne spravodlivosť tohto konania v zmysle článku 47 druhého odseku Charty, ani právo na obhajobu v zmysle jej článku 48 ods. 2.

56 Vnútroštátnemu súdu preto prináleží preskúmať, či by vo veci samej také osobitné podmienky, aké sú uvedené v predchádzajúcom bode, mohli viesť k tomu, že dotknutá obeť trestného činu nebude opätovne vypočutá.

57 Treba doplniť, že v prípade, že sa rozhodne o výsluchu obete novým rozhodovacím zložením, príslušné vnútroštátne orgány musia v súlade s článkom 22 smernice 2012/29 vykonať individuálne posúdenie tejto obete s cieľom identifikovať jej osobitné potreby a prípadne jej umožniť využiť ochranné opatrenia stanovené v článkoch 23 a 24 tejto smernice.

58 Vnútroštátnemu súdu tak prináleží overiť, či obeť dotknutá vo veci samej nemá osobitné potreby v oblasti ochrany v rámci trestného konania.

59 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že články 16 a 18 smernice 2012/29 sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej ak bola obeť trestného činu vypočutá po prvýkrát pred rozhodovacím zložením trestného súdu

prvého stupňa a toto rozhodovacie zloženie bolo neskôr zmenené, táto obeť musí byť v zásade znovu vypočutá týmto novým zložením, ak jedna zo strán konania odmietne, aby uvedené rozhodovacie zloženie vychádzalo zo zápisnice z prvého výsluchu uvedenej obete.

O trovách

60 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Články 16 a 18 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej ak bola obeť trestného činu vypočutá po prvýkrát pred rozhodovacím zložením trestného súdu prvého stupňa a toto rozhodovacie zloženie bolo neskôr zmenené, táto obeť musí byť v zásade znovu vypočutá týmto novým zložením, ak jedna zo strán konania odmietne, aby uvedené rozhodovacie zloženie vychádzalo zo zápisnice z prvého výsluchu uvedenej obete.

Podpisy